

In illud: Non potest filius a se facere

Ἄμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου <ἐκ τοῦ εἰς τὸ Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν>

... Τὸ Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, πῶς νοεῖτε; Τὸ γὰρ οὐ δύναται κατὰ δύο τρόπους ἐκλαμβάνετε· καὶ κατὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν καὶ κατὰ τὴν θεϊαν γραφήν. Λέγεται γὰρ τὸ οὐ δύναται καὶ ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐγχωρούντων· ἄλλο δὲ τὸ μὴ δύνασθαι καὶ ἄλλο τὸ μὴ ἐγχωρεῖν. Περὶ μὲν τῶν ἀδυνάτων ὁ Παῦλος οὕτω λέγει· Ἀδύνατον αἷμα ταύρων καὶ τράγων περιελεῖν ἀμαρτίας· αἷμα γὰρ ἀλόγου λογικῆς ψυχῆς οὐ καθαίρει πάθη. Περὶ δὲ τῶν μὴ ἐγχωρούντων ἐν ταῖς Πράξεσιν οἱ ἀπόστολοι· Οὐκ δυνάμεθα, φησὶν, ἡμεῖς ἂ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν· καὶ μὴν ἠδύναντο μὴ λαλεῖν ἀλλ' οὐκ ἠνείχοντο σιωπᾶν, ἵνα μὴ δόξωσιν ἀρνεῖσθαι τοῦ θαυματουργοῦντος τὴν χάριν. Εἶπατε οὖν ἐνταῦθα, τὸ Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, κατὰ ποῖον ἐκλαμβάνετε τρόπον· ἀδυναμίαν αὐτοῦ καταψηφιζόμενοι ἢ τῆς αὐτεξουσίου γνώμης ἀναιροῦντες τὰ κινήματα, ὅτι ὅσα θέλει δύναται. Ἀλλὰ τί λέγεις· ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ πρόσταγμα θεοῦ πληρῶν ἐκεῖνα ἐργάζεται εἰς ὅπερ ἂν τὸ τοῦ προστάξαντος νεῦμα βλέπη; Καὶ πῶς οὐκ ἔστιν ἐσχάτης ἀνοίας τοῦτο λέγειν· εἰ γὰρ ὁλῶς οὐδέν ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ, οὔτε γνώμη τὴν οἰκονομίαν ὅλην ἐπλήρωσεν οὔτε συμπαθεία τῇ πρὸς ἡμᾶς τὴν ἡμῶν ἀνέλαβε σάρκα οὔτε φιλία ἀυθαίρετον τὸν ὑπὲρ ἡμῶν κατεδέξατο θάνατον, ἀλλὰ πάντα βία ὑπέμεινεν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης συνωθούμενος. Εἰ δὲ τολμηρὸν καὶ βλάσφημον καὶ πάσης ἀσεβείας ἐπέκεινα τὸ τοῦτο εἰπεῖν, εἶπατε ἡμῖν κατὰ ποῖον λόγον τὸ Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιεῖν ἐκλαμβάνετε. Ὅτι γὰρ, κἂν μὴ θέλητε, λέγετε δύνασθαι αὐτὸν ποιεῖν ἄπερ βούλεται, ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἐλαυνόμενοι δῆλον. Ἀλλὰ τί περίττους ὑφαίνω λόγους; Λύει γὰρ τὸ ζήτημα ἡ ἐπαγωγή τοῦ ῥητοῦ· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι Οὐ δύναται ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι προστάξῃ ὁ πατήρ, ἀλλ' ἐὰν μὴ βλέπη τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἐὰν δὲ ἴδῃ αὐτὸν ποιοῦντά τι, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Οὐκοῦν οὐ λειτουργίαν πληρῶν ποιεῖ ἄπερ προσ τάττει ὁ πατήρ, ἀλλ' ὡς ὁμοῖος, ὡς ἰσοδύναμος, ὡς τῆς αὐτῆς θείας φύσεως ὢν· ἄπερ ἂν ἴδῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Μετὰ ταῦτα, φησὶν, ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἵνα δὲ μὴ τοῖς ὕδασι ἐπιγράψωσι τὸ πᾶν, οὐ πρότερον ἰᾶτο τὰ ὕδατα πρὶν ἄγγελος αὐτὰ ἐπιστὰς ἐσάλευσεν, ἵνα μάθωσιν ὡς οὔτε τὰ ὕδατα τοῦ βαπτίσματος καθ' ἑαυτὰ ὀνίνησι τὴν ψυχὴν πρὶν ἂν ὁ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος ἀνθρώπινον ὑποδύς σῶμα ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔλθῃ. Πολλῶν οὖν ἀσθενῶν ὄντων ἔκειτο καὶ παραλυτικὸς ἀνὴρ ὀκτῶ καὶ τριάκοντα ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ, ὃν ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ἐρωτᾷ· Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι; Βλέπε αὐτοῦ τὸ ἄτυφον· οὐκ εἶπεν θέλεις σε θεραπεύσω, οὐ γὰρ ἤθελε μεγαλορρημονεῖν οὐδὲ ἑαυτὸν πρὸ τῶν θαυμάτων ἀνακηρύττειν. Ὁ δὲ φησὶ· θέλω μὲν, ἀλλ' ἄνθρωπον οὐκ ἔχω· ὅπου γὰρ οὐδεὶς φίλος, οὐδαμοῦ ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο καὶ ἐρωτῶ, οὐχ ἵνα μάθω· τίς γὰρ ἀσθενῶν ὑγιαίνει οὐ βούλεται; –, ἀλλ' ἵνα τῶν χρηστῶν σου πολιτῶν τὴν ὠμότητα δείξῃς, ὅτι οὔτε χεῖρα σοι ἔδωκαν προσρῖψαι σε τῇ πηγῇ, ὃ καὶ πολέμιος αἰτηθεὶς ἂν παρέσχεν. Ἐπεὶ οὖν μέχρι τοῦ νῦν ἄνθρωπον οὐκ ἔσχες ἵνα βάλῃ σε εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἰδοὺ ὁ διὰ σὲ ἄνθρωπος γενόμενος καὶ ἄνευ ὕδατων ἰῶμαι σου τὸ πάθος· Ἀναστὰς ἄρον τὴν κλίνην σου καὶ ὑπάγε. Οὐχ

ἀπλῶς δὲ αὐτὸν τὴν κλίνην βαστάζει κελεύει· ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄρτων ἐποίησε, τοῦτο καὶ ὧδε ποιεῖ. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ λείψανα τῶν ἄρτων βασταγῆναι κελεύει, οὕτως καὶ ὧδε πρὸς τὸ τρανώσαι τὸ θαῦμα καὶ Ἰουδαϊκῆς ὑπονοίας τὴν θεραπείαν ἐλευθερώσαι καὶ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἀπατεῶν τις ἐστίν, ἀλλὰ σωτὴρ καὶ κοινὸς τῆς φύσεως ἰατρός, κελεύει αὐτῷ βαστάζει τὴν κλίνην. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἄραι τὸν κράββατον. Ὁ δὲ ἀποκρίνεται· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Καὶ τίς ἐστιν; Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ἤδει. Ὡς οὖν ἔμαθον ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ, ἐδίωκον ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Τί οὖν ὁ Χριστός; Τὸν πατέρα φέρει λέγων ὅτι Ὁ πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καγὼ ἐργάζομαι. Ὡσπερ γάρ, φησὶν, ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς οὐχ ὅροις ὑπόκειται, οὐ νομοθεσίαις δουλεύει οὔτε προστάγματα ἀναμένει, οἰκεία δὲ γνώμη ποιεῖ ἄπερ βούλεται, οὕτως καγὼ αὐθεντικῆ ἐξουσίᾳ πάντα ἐργάζομαι ἐπίσης τῷ πατρί. Οἱ δὲ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐζήτουν μᾶλλον ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυσε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. Ἄλλ' ἐκείνων λυττώντων καὶ μαινομένων τί ὁ Χριστός; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Οὐκ ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν ἄλλα κτίζει, ἐγὼ δὲ κατὰ μίμησιν ἕτερα ἐργάζομαι· εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, δύο οὐρανοὺς εἶναι ἐχρῆν, δύο ἡλίους, δύο θαλάσσας, δύο ἀνθρώπων γένη καὶ διπλοῦν κόσμον, τὸν μὲν τοῦ πατρὸς, τὸν δὲ ἐμόν. Ἀνάγκη γὰρ ὡς ἐπὶ τῶν ζωγράφων αἱ γραμμαὶ καὶ ἐπὶ τῶν διδασκάλων τὰ στοιχεῖα προστάσσονται, οὕτως τὴν τοῦ πατρὸς προστετάχθαι κτίσιν ἧς κατὰ μίμησιν εἰργασάμην ἐγώ. Εἰ οὖν οὐκ ἔχει οὕτως, δέσποτα, διὰ τί λέγεις Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα; Ἴνα τὴν Ἰουδαίων ὑπεκλύσω μανίαν τῶν νομιζόντων με ἀντινομοθετεῖν τῷ πατρί· ἐπειδὴ γὰρ ἐγκαλοῦσί μοι περὶ τῆς λύσεως τοῦ σαββάτου, εἶπον ὅτι Ὁ πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καγὼ ἐργάζομαι, ἐκατέρωθεν τὸ ὁμότιμον δεῖξαι θέλων. Ἄλλ' οἱ πάντα ἄφρονες νομίσαντές με ἔργα ἔργοις ἐπιτειχίζειν καὶ γνώμη γνώμην ἀντεισάγειν ἐκινούντο πρὸς φθόνον· ὅθεν διορθούμενος αὐτῶν τὴν γνώμην ἔλεγον Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ πρὸς τὸν πατέρα ποιοῦντα ἀντὶ τοῦ Τί μοι οἱ ἄκαιροι τοῦ σαββάτου χολᾶτε ἐξετασταί, ὅτι λύω τὸ σάββατον; Ἄλλ' οὐκ ἀντιπολιτεύομαι τῷ πατρί, οὐ γὰρ αὐτὸς στήσαι τὸ σάββατον θέλει καγὼ λῦσαι· οὐκ ἀπομάχομαι πρὸς αὐτόν, οὐ στασιάζω πρὸς τὴν γνώμην, οὐκ αὐτὸς θέλει, ἐγὼ δὲ ἕτερα βούλομαι· ἃ θέλει θέλω, ἃ βούλεται βούλομαι, ἃ ποιεῖ ποιῶ. Οὕτως γὰρ οὐδὲν ἐκτὸς αὐτοῦ οὐ ποιῶ, οὐ θέλω, ὅτι εἰς ἀδύνατον καθιστῶν τὸν λόγον λέγω· Ἀμὴν λέγω οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν· οὐ γὰρ ἔχω κεχωρισμένην καὶ ἀποτετμημένην τοῦ πατρὸς γνώμην. Μιᾶς γὰρ οὔσης τῆς φύσεως, ἑνὸς ὄντος τοῦ θελήματος, ἀνάγκη τὸ ἀποτέλεσμα ἐν ὑπάρχειν. Οὐ δύναται οὖν ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, οὐ γὰρ δύναται ἄνευ τοῦ πατρὸς ποιῆσαι τι ὄλον αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχων· ἐγὼ γὰρ ἐν τῷ πατρί καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. Εἰ γὰρ ψυχῆς καὶ σώματος ἀδιάκριτα ἔργα διὰ τὴν ἔνωσιν, καίτοι διηρημένης τῆς φύσεως, ἄλλο μὲν σῶμα θνητόν, ἄλλο δὲ ἀθάνατος ψυχὴ, πῶς δύναται ἐμοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς διακριθῆναι τὰ ἔργα; Ὅπου βουλή καὶ λόγος καὶ γνῶσις καὶ σοφία καὶ φύσις καὶ θεότης μία, οὐ δύναται οὖν ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν διὰ τὸ μὴ κεχωρίσθαι τοῦ πατρὸς, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα, τουτέστιν ἐὰν μὴ τὸν πατέρα θέλοντα ἴδῃ. Ὡς μιᾶς γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως σύνδρομον ἔχων τὸ θέλημα ἀποτελῶ τὰ γινόμενα· εἰ μὲν γὰρ σωματικὴν ἐξεπλήρουν τὴν ἐργασίαν, ἀνάγκη διανεμέσθαι τοῦ γινομένου τὴν κατασκευήν· ἐπειδὴ δὲ θέλησις ἐστὶν ἀρκοῦσα πρὸς τὴν τῶν μὴ

όντων παραγωγήν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ὅλων δημιουργία τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν οἶδε δημιουργὸν οὐκ ἐξωθουμένου τοῦ πνεύματος. Ἄ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῆ, ὁ πατήρ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· ταῦτα καὶ οὐχὶ τοιαῦτα, οὐ γὰρ κατὰ μίμησιν ἕτερα ποιῶ, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἐργάζομαι ἅ καὶ ὁ πατήρ ἐργάζεται. Ὅθεν καὶ τὰ ῥήματά μου ἀνατιθεῖς αὐτῷ ἔλεγον· Τὰ ῥήματα ἅ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα. Αὐτῷ δὲ τὰ ἔργα καὶ τὰ ῥήματα ἀνεθέμην, οὐχ ἵνα δείξω ὅτι διακονίαν πληρῶ, ἀλλ' ἵνα δείξω ὅτι οὕτως συνήνωμαι τῷ πατρὶ φύσει, ὡς μήτε λόγον μήτε ἔργον ἄνευ αὐτοῦ ἔχειν. Ὅθεν ἐπήγαγεν λέγων· Πιστευετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, κἂν διὰ τὰ ἔργα πιστεύετε. Ὡσπερ οὖν ἐκεῖ ἐργαζόμενος ἔλεγον ὅτι Ὁ πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα, οὕτως καὶ ὧδε λέγω ὅτι Τὰ ἔργα ἅ ἐκεῖνος ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· ταῦτα καὶ οὐχὶ τοιαῦτα. Τὸ οὖν Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν <οὐδὲν> μὴ ἐπαναιρέσει μου τῆς ἐλευθερίας; Νόει· ὅσα γὰρ θέλω ποιεῖν καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ δύναμαι, ἀλλ' οὐ θέλω· εἰ γὰρ ὁ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἅ αὐτὸς ποιεῖ, πῶς ἐγὼ λάθω τὸν πάντα δι' ἐμοῦ ποιοῦντα; Ποιεῖ δὲ δι' ἐμοῦ οὐχ ὡς δι' ὑπουργοῦ· οὐ γὰρ ὑπουργῶ ἀλλὰ συνεργῶ, οὐ διακονίαν πληρῶν ἀλλὰ αὐθεντίαν ἔχων ἐργάζομαι. Ὡσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ σύνδρομον ἔχων τῇ θελήσει τὴν δύναμιν, οὕτως οὐ διακονίαν πληρῶν νεκροὺς ἐγείρω, ἀλλὰ δυνάμει, αὐθεντία, ἐξουσία, θελήσει, ὅτι οὐς ἐγείρω καὶ κρίνω. Ὁ πατήρ γὰρ οὐ κρίνει οὐδένα· ἀλλ' οὐ διὰ ἀδυναμίαν οὐ κρίνει, ἀλλ' ὅτι τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ· δι' οὗ γὰρ εἰργάσατο, δι' αὐτοῦ καὶ κρίνει. Διὰ τοῦτο δὲ πάντα ποιεῖ, ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. Τότε γὰρ μάλιστα αἰσθάνεται τίμης, ὅταν ἴδῃ τὸν ἐξ αὐτοῦ θεοπρεπῶς τιμώμενον υἱόν· ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν, οὐ γὰρ δέχεται τιμὴν ἐπ' ἀτιμία υἱοῦ. Ἐπεμφέ με γὰρ διὰ τὴν σάρκα, οὐχ ἵνα ὑβρισθῶ, ἀλλ' ἵνα δοξασθῶ. Ὅθεν ἐπειδὴ ἀγνωμόνως διετέθητε εἰς ἐμέ, διὰ τοῦτο καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἀποσταλείσης σαρκὸς πρὸς αὐτόν ἔλεγον· Πάτερ, δόξασόν σου τὸν υἱόν. Σὺ δόξασον ὃν οὗτοι ὑβρίζουσι, σὺ καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀθετουμένην δόξασον σάρκα, ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον διὰ τὴν πρὸς τὸν μονογενῆ σου υἱὸν κοινωνίαν ἀδιακρίτως ὡς πατήρ δοξάσεις ἐκείνην διδούς τῷ ἀναληφθέντι παρ' ἐμοῦ ναῶ νῦν δόξαν, ἣν ἐγὼ αὐτὸς πρὸ αἰώνων παρὰ σοι ἐκ φύσεως εἶχον ...